

ORGANIZAȚIILE INTERNAȚIONALE ȘI FOLOSIREA FORȚEI

GOGU George Dan,
doctorand al Academiei de Științe a Moldovei,
Institutul de Istorie, Stat și Drept.

Cristina PANTEA,
magistru on Administrație Publică, AAP.

SUMMARY

This article is about the international, national and regional security system and the forms of using the force by the International Organizations. Besides the cases relevant by the legitimated defense or application of states agreements, juridical norms and practice, make the last appeal to force a privilege of International Organizations – reflecting by these, the international community care for setting the force in humanity benefit. The role of International Organizations is prominent in debating and solving different conflicts.

Carta Națiunilor Unite, care are drept obiectiv fundamental izbăvirea generațiilor viitoare de flagelul războiului, a instituit un sistem de securitate pe trei niveluri: internațional, regional și național.

Sistemul internațional, reglementat, prin capitolul al VII-lea din Cartă, intitulat “Acțiunea on caz de amenințări ompotriva păcii, de violări ale păcii și de acte de agresiune”, are ca pivot Consiliul de Securitate, singurul organ principal de acțiune al Națiunilor Unite, autorizat să decidă și să gestioneze, on condiții precis determinate, folosirea forței și amenințarea cu forța.

Sistemul național de securitate este

reglementat prin articolul 51 din Cartă, care recunoaște dreptul inerent de autoapărare individuală sau colectivă a fiecărui stat “on cazul on care se produce un atac armat ompotriva unui membru al Națiunilor Unite.....”

Sistemul regional de securitate este instituit on Capitolul al VIII-lea din Carta Națiunilor Unite, prin care on articolul 52 se recunoaște dreptul acordurilor și organismelor regionale de securitate, de “a se ocupa cu problemele privind menținerea păcii și securității internaționale care sunt susceptibile de acțiuni cu caracter regional, cu condiția ca asemenea acorduri sau organisme, precum și activitatea lor să fie com-

patibile cu scopurile și cu principiile organizației.” Ideea de bază este ca organizațiile regionale să contribuie la menținerea securității internaționale. On articolul 53 se prevede posibilitatea pentru Consiliul de Securitate de a folosi asemenea acorduri sau organisme, aplicand măsuri de constrangere sub autoritatea sa :”nici o acțiune de constrangere nu va fi ontreprinsă pe bază de acorduri regionale sau de organisme regionale fără autorizația Consiliului de Securitate”. Nici o putere, care nu face parte din regiune, nu poate opune dreptul său de veto on Consiliul de Securitate, la o acțiune de constrangere cu caracter regional.

Este controversat și ca urmare, incert, ce anume onseamnă un acord regional sau un organism regional. Se admite că acordul este structurat de o manieră mai puțin formală, decot este organismul, dar opiniile sunt divergente asupra faptului dacă un acord sau un organism este regional.¹ Este și mai dificil de stabilit, dacă articolul 53 din Cartă are on vedere o acțiune de constrangere angajată ompotriva statelor inamice care sunt, din punct de vedere geografic, exterioare regiunii. Cu toate acestea, unele organizații – Organizația Statelor Americane, Organizația Unității Africane sau Liga Statelor Arabe, sunt unanim recunoscute ca acorduri sau ca organisme regionale on sensul articolului 53 din Carta ONU.

Sub rezerva autorizației, care se cere, o acțiune poate fi ontreprinsă on cadrul unui acord sau a unui organism regional, chiar și atunci, cond forța armată sau pur și simplu forța nu a fost exercitată, dar este vorba de o situație care se referă la menținerea păcii și

securității internaționale. Astfel, on virtutea articolului 53 o acțiune este, uneori, preferabilă exercitării unei legitime apărări colective care cere existența unei agresiuni; alteori, o asemenea măsură pe plan regional poate evita o agravare a situației. Folosirea unei acțiuni on baza articolului 53 nu ompiedică recursul la măsuri de legitimă apărare on baza articolului 51 din Carta ONU. Preferința pentru articolul 53 rezultă din faptul că părțile la acord sau participanții la organismul regional, nu au obligația de a ține la curent Consiliul de Securitate despre acțiunea ontreprinsă, atota vreme cot nu se aplică oncă o măsură de constrangere. Aspectul crucial al articolului 53 constă on definirea acțiunii de constrangere, pentru că folosirea forței care corespunde acestei definiții, este subordonată autorității Consiliului de Securitate. Carta ONU nu oferă, onsă, o definiție a ceea ce constituie acțiune de constrangere, iar folosirea de expresii similare on alte locuri din Cartă² nu clarifică această problemă.

Este admisă ideea că sancțiunile economice nu sunt subordonate autorizării Consilului de Securitate.³ Nici operațiunile de menținere a păcii, duse cu consimțământul statului pe teritoriul căruia se desfășoară acestea, nu țin de acțiunea de constrangere. Recursul la forță pentru a impune un bocus naval, chiar dacă acest recurs la forță se limitează la interceptarea transporturilor de arme strategice, ține, după toate probabilitățile, de acțiunea de constrangere⁴; altfel, organismele regionale ar submina funcția principală a Consiliului de Securitate, acționond pe baza unor simple recomandări.

Criteriul care permite să se răspundă

dacă aceste trei ipoteze citate, țin sau nu, de acțiunea de constrângere, constă în a determina dacă măsurile luate sunt dintre cele pe care nu l-ar putea adopta decât Consiliul de Securitate. Sancțiuni economice ar putea să fie aplicate, forțe de menținere a păcii să fie create în baza acordurilor sau a organismelor regionale, dar nu s-ar putea institui blocus naval pe aceeași cale. Există și opinia că aplicarea de sancțiuni economice de către

organisme regionale au caracterul unei acțiuni coercitive, deoarece este reputat ca ilicit recursul statelor la forța economică.

Organizațiilor internaționale li s-au conferit competențele necesare pentru a se putea achita de sarcinile lor, inclusiv pe aceea de a folosi forța,⁵ sub următoarele forme:

I) Folosirea forței armate de către organizațiile internaționale

Primul obiectiv al ONU îl constituie menținerea păcii și, eventual, restabilirea păcii și a securității internaționale⁶, iar pentru aceasta, statele-membre sunt obligate să coopereze cu organizația, executând hotărârile Consiliului de Securitate.

Responsabilitatea principală pentru asigurarea securității colective îi revine Consiliului de Securitate, iar uneori, în această activitate s-a angajat și Adunarea Generală ONU.⁷ În Cartă s-a prevăzut dreptul de a folosi forța în exercitarea dreptului natural de legitimă apărare și a fost inclus un capitol referitor la acordurile regionale. Consiliul de Securitate va încuraja soluționarea pașnică a diferendelor prin intermediul organizațiilor regionale. În acest sens, sunt și prevederile din Carta

OSA, Carta OUA, ș.a.

Folosirea eventuală de către Consiliul de Securitate a organismelor regionale pentru recursul la forța armată, nu constituie o obligație de executare imediată, ci o obligație, subordonată încheierii de acorduri speciale între ONU și organismele respective. Carta ONU prevede că nici o acțiune de constrângere nu va fi întreprinsă în virtutea unor acorduri regionale sau de către organisme regionale, fără autorizația Consiliului de Securitate. Practica organismelor regionale constă în măsuri de poliție, operațiuni de menținere a păcii și în măsuri coercitive, și ca atare nu ar avea obligația de a obține autorizația Consiliului de Securitate, având-o pe aceea de informare.⁸

În cele ce urmează, vom prezenta o abordare exhaustivă a situațiilor în care se poate recurge în mod legal la folosirea forței armate de către Consiliul de Securitate al ONU ca măsură de constrângere.

A) Prima generație de forțe de constrângere prevăzute în Carta ONU

Odată cu crearea Organizației Națiunilor Unite, s-au pus bazele unui nou sistem de constrângere, prevăzut în Cartă și dezvoltat prin alte instrumente juridico-diplomatice posterioare, care este mult mai complex și mai nuanțat, și care postulează restabilirea păcii și repunerea în drepturi a statului lezat. Dreptului la autoapărare i s-a lărgit, astfel, considerabil sfera prin introducerea elementului de autoapărare colectivă. De asemenea, Organizația Națiunilor Unite a fost dotată cu numeroase mecanisme și mijloace de acțiune, prevăzute în capitolele al VI-lea, al VII-lea și al VIII-

lea, care-i permit să adopte atot măsuri cu caracter preventiv, cot și măsuri cu caracter coercitiv. Pentru a ompiedica agravarea unui diferend sau a unui conflict, mecanismele ONU ongăduie adoptarea de măsuri provizorii, care nu prejudiciază cu nimic drepturile, pretențiile sau pozițiile părților.⁹

Consiliul de Securitate, principalul organ de acțiune al Națiunilor Unite, este instanța cu cele mai largi prerogative, el fiind singurul omputernicit să acționeze atunci cond constată “o amenințare la adresa păcii, o ruptură a păcii sau un act de agresiune”,¹⁰ să facă recomandări sau să decidă măsurile de constrongere ce trebuie luate on fiecare din situațiile respective. On exercitarea atribuțiilor conferite prin Cartă, Consiliul de Securitate se poate sesiza “din oficiu” ori de cote ori se consideră competent. On cazul on care constată existența unui atac de agresiune, el intră on acțiune și, on baza articolului 51 din Cartă, exercită funcția de autoapărare colectivă.

Consiliul are, de asemenea, dreptul de a fi sesizat de existența unor asemenea acte, Adunării Generale nerecunoscondui-se un asemenea drept. Dreptul de a sesiza Consiliul de Securitate ol are, on primul rond, statul-victimă a agresiunii, cu condiția să fi luat, on prealabil măsuri de autoapărare individuală, on conformitate cu articolul 51 din Carta ONU, precum și statele aliate victimei, care participă la autoapărarea colectivă, dacă există un acord on acest sens sau dacă au exercitat dreptul de autoapărare colectivă onainte de a face sesizarea.

Dacă statele menționate nu ontreprind nici un demers, ceilalți

membri ai ONU pot, on baza articolului 35, paragraful 1 din Cartă, să sesizeze Consiliul¹¹, iar, on baza articolului 99 Secretarul General poate atrage atenția Consiliului asupra oricărei probleme care, după părerea sa, ar putea pune on primejdie menținerea păcii și securității internaționale.

Din momentul cond Consiliul este sesizat de existența unui act, de natură a primejdui menținerea păcii și securității internaționale, el trece la acțiune, oncercond să sprijine victima.

Consiliul de Securitate oși ondeplinește această a doua funcție a sa, cea de execuție - printr-o serie de mijloace cu caracter preventiv, menite a preontampina agravarea conflictului, prevăzute on articolul 40 din Cartă, ori prin măsuri coercitive stipulate on articolele 41 și 42. Măsurile respective sunt concepute ontr-un sistem ce asociază membrii ONU și acordurile și organisme regionale la acțiunile de menținere și restabilire a păcii.¹²

Atunci cond constată comiterea unui act de agresiune, Consiliul poate adopta măsuri de constrongere ompotriva agresorului. Asemenea măsuri sunt de două categorii: (a) cu caracter economic și diplomatic¹³ și (b) cu caracter militar¹⁴.

Acțiuni cu caracter militar nu au fost ontreprinse, decot o singură dată, onainte de anul 1950 (după ce Coreea de Nord a invadat, la 25 iunie 1950, Coreea de Sud¹⁵) și a doua oară on anul 1991 ompotriva Irakului, care, la 2 august 1990, a invadat Kuweitul, pe care, ulterior, l-a anexat reprimond populația civilă (execuții sumare, arestări arbitrare on miezul nopții, terorizări, pedepse colective, torturi, jafuri, etc.).

Mai apoi, la 18 august 1990, Consiliul de Securitate a adoptat o rezoluție prin care, referindu-se la masacrarea populației civile, cerea Irakului să permită accesul reprezentanților consulari și resortisanților din Kuweit, la victime. La data de 13 septembrie 1990, constatând că Irakul n-a respectat rezoluția anterioară, îl face responsabil față de comunitatea internațională.¹⁶ Au mai fost adoptate și alte rezoluții, prin care Irakul era somat să înceteze atrocitățile și să elibereze Kuweitul. Consiliul de Securitate a instituit o blocadă totală asupra Irakului și a invitat unele state să-i pună la dispoziție trupe pentru eliberarea Kuweitului. Astfel, în ianuarie 1991, s-a declanșat operațiunea “Furtună în Deșert” (Desert Storm), în urma căreia Kuweitul a fost eliberat, iar Irakului i s-au impus o serie de condiții, printre care restituirea bunurilor ridicate din Kuweit, plata reparațiilor pentru daunele provocate, distrugerea armamentelor de distrugere în masă ș.a. Până la îndeplinirea tuturor condițiilor impuse, Consiliul de Securitate a hotărât menținerea blocadei asupra Irakului.¹⁷

Dreptul de a recurge la forța armată (jus ad bellum) este un caz de față un drept colectiv, care aparține și este exercitat în numele tuturor membrilor ONU și nu al statelor care au pus forțele armate la dispoziția Consiliului de Securitate. Nu este vorba de o stare de beligeranță între Irak și statele care au participat la operațiunea “Furtuna în deșert”, ci de măsuri coercitive aplicate unui stat care, în opinia Consiliului de Securitate, a comis un act de agresiune.

Forțele armate care participă la ase-

menea agresiunii sunt în baza articolului 42 din Carta ONU, forțe din “prima generație” și pot fi definite ca forțe de constrângere.

B) Forțele de menținere a păcii – a doua generație de forțe armate ale ONU

Forțele de menținere a păcii și misiunile acestora sunt create, comandate și finanțate de către ONU. Caracteristica lor principală este aceea că înființarea și utilizarea acestora, sunt implicate trei organe principale ale ONU - Consiliul de Securitate, Adunarea Generală și Secretarul General.

Carta ONU nu acordă Adunării Generale a ONU nici un fel de atribuții de a adopta decizii privind folosirea forței armate și nici să inițieze acțiuni cu folosirea forței, nici direct, nici indirect. Ei nu i s-a conferit decât dreptul de dezbateră și recomandare, și acesta limitat de dispozițiile articolului 12 din Cartă.¹⁸

Din anul 1950, Adunarea Generală a început să fie implicată și ea în gestionarea crizelor. În contextul războiului din Coreea, când, profitând de absența reprezentantului sovietic, Consiliul de Securitate a adoptat decizia de a angaja Națiunile Unite împotriva RPD Coreene, care declanșase operațiuni militare contra Republicii Coreea, Statele Unite ale Americii au prezentat Adunării Generale un proiect de rezoluție, care a fost adoptat la 3 noiembrie 1950¹⁹ sub denumirea de “Uniți pentru pace”²⁰. Acest proiect prevedea că: “în toate cazurile în care pare că există o amenințare a păcii sau un act de agresiune și unde, datorită faptului că unanimitatea nu a putut să se realizeze printre membrii permanenți, iar

Consiliul de Securitate este lipsit de posibilitatea de a se achita de responsabilitatea sa principală on menținerea păcii și securității internaționale, Adunarea Generală va examina imediat problema on scopul de a face membrilor recomandările necesare asupra măsurilor colective ce trebuie luate, inclusiv folosirea forței armate on caz de nevoie, pentru a menține sau a restabili pacea și securitatea internațională. Dacă Adunarea Generală nu se află on sesiune la acel moment, ea va putea să se reunească on sesiune extraordinară de urgență on următoarele 24 de ore, la cererea prezentată on acest scop”.²¹

Rezoluția nu contestă dreptul Consiliului de Securitate de a-și exercita funcțiile, conferite prin Cartă on caz de agresiune armată, dar extinde competențele Adunării și la situațiile, prevăzute on Capitolul VII din Cartă, adică la “Acțiunea on caz de amenințare ompotriva păcii, de violări ale păcii și de acte de agresiune”.²² On această primă situație, cond Consiliul de Securitate nu reușește să adopte o hotărâre, poate trimite cauzele respective spre soluționare Adunării Generale de urgență, făcând chiar mai mult, “clarifică situația, apreciază pozițiile, degajă elementele de discuție, permite aprecierea anumitor puncte de vedere și chiar pregătește amănunțit rezoluțiile Adunării Generale”.²³

Adoptarea acestei rezoluții a declanșat o serie de critici. S-a spus că ea vine on contradicție cu articolul 12 din Cartă, care interzice Adunării Generale să se ocupe de vreo situație sau diferend atota timp cot acestea se află pe ordinea de zi a Consiliului de Securitate și, mai ales, cu articolul 11,

punctul 2, care stipulează că: “Orice asemenea problemă care reclamă să se ontreprindă o acțiune, va fi diferită Consiliului de Securitate de Adunare, onainte sau după discutarea ei.”

De asemenea, s-a criticat și faptul că rezoluția omputernicește Adunarea Generală să decidă măsuri coercitive cu folosirea forței armate, acțiune care, după prevederile Cartei, este de competența exclusivă a Consiliului de Securitate.

On pofida criticilor făcute, ontemeiate din punct de vedere juridic, rezoluția a avut un rol pozitiv on practica ONU, stimulând un curent de opinie favorabil creșterii rolului Adunării Generale on menținerea păcii și securității internaționale, inclusiv prin revizuirea Cartei ONU on rondul membrilor organizației.²⁴

Această rezoluție a fost invocată și on situații internaționale foarte grave, on conflictul Suezului, după ce o rezoluție inițiată de Statele Unite, cerea Israelului și Egiptului să onceteze imediat focul. Consiliul de Securitate a decis la propunerea Iugoslaviei la 30 octombrie 1956, “să convoace o sesiune de urgență a Adunării Generale, cum prevede Rezoluția 377/V din 3 noiembrie 1950, pentru a face recomandările”. La 2 noiembrie 1956 Adunarea Generală de urgență a cerut oncetarea imediată a focului, iar printr-o altă rezoluție, din 5 noiembrie, a hotărât crearea “unei forțe de urgență a Națiunilor Unite”.²⁵ La 7 noiembrie 1950 Adunarea Generală invita “odată on plus Regatul Unit și Franța sa-și retragă imediat toate forțele din teritoriul egiptean.” On urma intervențiilor militare ale Statelor Unite și Marii Britanii on Liban și

Iordania, după eșuarea tentativei de a găsi o soluție, Consiliul de Securitate, a adoptat on unanimitate, la 7 august 1958, o rezoluție prin care trimite afacerea unei Adunări Generale extraordinare de urgență. Statele membre ale ONU, încurajate de rezultatele pozitive, obținute prin aplicarea Rezoluției 377/V din 3 noiembrie 1950, au onceput să avanseze propuneri privind creșterea rolului Adunării Generale on soluționarea conflictelor armate. Dintre acestea, pot fi menționate următoarele propuneri de a se conferi, Adunării Generale, prin Cartă, unele puteri de decizie on utilizarea forței armate on cazul, cond Consiliul de Securitate este blocat de un veto:²⁶ să se acorde Adunării Generale dreptul de a anula veto-ul membrilor permanenți ai Consiliului de Securitate²⁷, să i se recunoască dreptul de a decide sancțiuni on cazul unei agresiuni armate, ș.a.

Rolul celei de-a doua generații de forțe armate ale ONU nu era acela de a exercita măsuri de constrângere ompotriva unui stat calificat de Consiliul de Securitate ca agresor, ci acela de a constitui o zonă tampon ontre două forțe combatante după ce un armistițiu a intervenit ontre ele. De aici și denumirea de forțe de menținere a păcii.²⁸

Forțele de menținere a păcii prezintă o serie de caracteristici care le deosebesc de forțele din prima generație, și anume:

- Acordurile pentru crearea și funcționarea acestor forțe s-au oncheiat de Secretarul General al ONU și nu de Consiliul de Securitate²⁹;

- Comandantul-șef al Forței este numit de Secretarul General cu consimțământul Consiliului de Securi-

tate și dispune de o largă autonomie;

- La constituirea acestei forțe nu participă membrii permanenți ai Consiliului de Securitate și nici statele interesate on conflict sau situate on zona de producere a acestuia;

- Aceste forțe nu pot fi amplasate decot cu consimțământul statului primitor și trebuie să fie independente față de autoritățile acelu stat și imparțiale față de părțile aflate on conflict;

- Ele trebuie să poată funcționa ca o unitate militară independentă și eficientă, cu deplină autonomie de mișcare și comunicație și cu capacitatea de a opera on permanență și separat de forțele armate ale părților on conflict;

- Aceste forțe nu pot să se amestece on afacerile interne ale statelor, pe teritoriul cărora sunt amplasate, și pot rămone on funcțiune pe acest teritoriu doar atota timp cot se dovedesc utile on ondeplinirea misiunilor lor, on să nu mai mult decot apreciază ca necesar statul primitor;

- Dotarea acestor forțe se face exclusiv cu armament ușor, defensiv, pe care nu-l pot folosi decot on legitimă apărare sau on cazul on care ar ontompina rezistență de natură a le ompiedica on exercitarea mandatului primit.

Temeiul juridic al participării Romaniei la operațiunile de menținere a păcii sub egida ONU ol reprezintă prevederile articolului 5, aliniat 1, din Legea apărării naționale a Romoniei nr. 45/1994 (modificat prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.13/2000, aprobată și modificată prin Legea nr.398/2001), potrivit căruia: “on interesul securității și apărării colective, potrivit obligațiilor asumate de Romonia prin tratate, acorduri și alte

onțelegeri internaționale, participarea forțelor armate la acțiuni militare, on sprijinul păcii sau on scopuri umanitare, se aprobă de către Parlament, la propunerea Președintelui Romoniei”. Prevederi similare se regăsesc și on articolele 118, aliniat 1 și 119 din Constituția Romoniei, revizuită on anul 2003.

C) Forțele ONU de impunere și restabilire a păcii, a treia generație de forțe armate

Analiza atentă a operațiunilor, desfășurate după anul 1992, relevă faptul că odată cu angajarea sa on Somalia și fosta Iugoslavie, ONU a trebuit să facă față la operațiuni, calificate de specialiști ca fiind din generația a III-a. Așadar și-a făcut apariția și s-a generalizat un nou tip de conflict armat, a conflictului armat intern destructurat, ce a determinat prezența forțelor armate ale Națiunilor Unite on acest tip de conflict, ca al treilea combatant. Crearea lor este decisă de Consiliul de Securitate, ele fiind alcătuite din militari puși la dispoziție de state-membre, cot și de unele organizații militare, on speță, NATO. Această generație de forțe armate prezintă o serie de particularități on comparație cu primele două. On primul rond, ele sunt forțe de impunere sau restabilire a păcii și acționează numai on conflicte armate cu caracter neinternațional (Bosnia-Herțegovina, Somalia, Rwanda, Angola, Cambogia).³⁰ De aceea, ele au fost denumite de unii specialiști forțe intervenționale.³¹ On al doilea rond, ele au un mandat mult mai larg, ondeplinind deopotrivă atribuții cu caracter militar, politic și umanitar.³² Această formă de intervenție a Consiliului de Securitate, care se caracterizează prin tendința de monopolizare a tuturor

acțiunilor de gestionare a crizelor cu caracter neinternațional, a fost sever criticată, ontrucot s-a dovedit total contraproductivă.³³

Cu ingerința umanitară armată³⁴ și implicarea sa on conflicte interne on care oncetarea focului nu este respectată³⁵, trupele ONU sunt confruntate cu situații din ce on ce mai instabile.

Organizația a trebuit să facă apel, on consecință, la organisme regionale sau la trupe aflate exclusiv sub autoritatea comandamentului lor național. O altă soluție, la care s-a apelat, a constat on lărgirea mandatelor inițiale ale unităților de menținere a păcii clasice („căști albastre”), autorizond on special, recurgerea la forță, cu toate riscurile pe care aceasta le presupune, logica operațiunilor de menținere a păcii și logica recurgerii la forță nefiind conciliabile.

On opinia noastră, confundarea sau amestecarea celor două poate antrena eșecul intervenției. On aceste operațiuni de generația a III-a „ingerința umanitară armată” se transformă foarte repede on „ingerința” și nimic mai mult, cu riscul pentru ONU de a-și pierde credibilitatea și neutralitatea. Se consideră că un precedent ilustrativ pentru această situație a fost misiunea ONUC on Congo.³⁶ La vremea aceea, ONU se ompotmolise, cu toate că statele implicate on culisele conflictului și care se opuneau Organizației nu aveau „greutatea” lumii slave, cu care se confrunta on ex-Iugoslavia.

Pentru a justifica atitudinea ONU și impresia de părtinire politică pe care o poate lăsa, B.B.- Ghali a scris: „On cadrul operațiunilor recente, am fost determinați, datorită a trei motive, să trecem peste consimțământul părților,

să adoptăm un comportament care dă o impresie de părtinire sau să recurgem la forță on afara legitimei apărări: atunci cond este vorba, on primul rond, să se asigure protecția unor operațiuni umanitare, on timp ce ostilitățile continuau; on al doilea rond, de a proteja populația civilă on zonele de securitate desemnate și on al treilea rond, de a impulsiona părțile să realizeze reconcilierea națională mai rapid decot erau gata să o accepte. Cazul Somaliei și al Bosniei-Herțegovina sunt instructive on această privință”.

Partea „irațională“ care poate onsoți aceste operații este admisă de către ex-Secretarul General al ONU: „on omprejurări deosebite poate fi luată o decizie, sub impact emoțional, deschizond astfel calea unei noi jurisprudențe”.

Cu toate acestea, Secretarul General refuză să admită on mod explicit dreptul de ingerință, care este on contradicție cu unul din principiile esențiale ale Cartei: neamestecul on afacerile interne ale statelor. Aceasta explică cu ușurință pentru ce comunitatea internațională nu intervine on țările on care drepturile omului sunt nesocotite. Pentru ONU, viitoarea sfidare o va reprezenta, fără nici o ondoială, gestiunea obiectivă a acestor „emoții“, cu scopul de a nu lăsa

numai statelor sau grupurilor de state preocuparea de a le exploata, cu scopul de a servi cel mult intereselor lor.

Pentru a se adapta situației actuale, ONU a creat oncă din 14 decembrie 1990³⁷ „culoare de ajutor“, un fel de drept de trecere sanitar, denumite și „culoarele de urgență“, „coridor umanitar“, „drum albastru“ ; On Irak, on urma Războiului din Golf, au fost create „Centre umanitare“ on aval de „coridoarele umanitare”.

De-a lungul acestor coridoare au fost onființate „releele umanitare“ cu scopul de a facilita repatrierea populației deplasate. Vom constata apariția de „zone preventive” la frontiera ontre Kenya și Somalia.

Mai asistăm la crearea de „zone protejate“ de către Națiunile Unite, de „zonele de securitate“, garantate de către „zonele de interdicție de survol“ on mod deosebit on ex-Iugoslavia. Dacă acest program a reușit să protejeze populațiile șiite și kurde on Irak, el a eșuat on ex-Iugoslavia.

On Irak, comunitatea internațională s-a angajat on război și a coștigat. On fosta Iugoslavia situația a fost mult mai complicată, comunitatea internațională fiind mult prea divizată, iar situația strategică net defavorabilă unei intervenții on forță, care ar fi determinat pierderi grele. Astfel, cu mari

eforturi, s-a ajuns la o soluție politică on curs de materializare pe teren.

La o primă analiză, putem aprecia că, ONU s-a adaptat on general, noului context internațional prin crearea on sonul departamentului de operațiuni de menținere a păcii a unei celule de planificare militară.

On ceea ce privește participarea forțelor armate la misiuni on afara teritoriului statului romon este reglementată de Legea nr. 42 din 15 martie 2004 care stabilește situațiile on care forțele armate ale Romoniei participă la misiuni on afara statului romon.³⁸

II) Folosirea forței nearmate de către organizațiile internaționale

Organizațiile internaționale au competență de a folosi forța nearmată în ceea ce privește statutul membrilor săi și în legătură cu obligațiile privind menținerea păcii și securității internaționale. Otrucot membrii unei organizații internaționale trebuie să-și îndeplinească, cu bună-credință, obligațiile pe care și le-au asumat, în situația în care un stat, cu rea-credință, ajunge să nu-și execute obligațiile, organizația poate face presiune asupra acestuia, iar aceste presiuni ori sancțiuni pot merge de la suspendare³⁹, până la excludere din organizație în conformitate cu prevederile art. 6 din Carta ONU.

Folosirea forței nearmate pentru a menține sau a restabili pacea și securitatea internațională se realizează prin măsuri diplomatice⁴⁰ și măsuri economice.⁴¹

În final, putem concluziona, că în afară de cazurile relevante de legitimă apărare sau de aplicare a acordurilor dintre state, normele juridice și practica fac din recursul la forță un apanaj al organizațiilor internaționale, reflectând, astfel, grija comunității internaționale de a pune forța în folosul umanității. Organizațiile internaționale joacă un rol proeminent în discutarea și soluționarea diferitelor conflicte.

BIBLIOGRAFIE

¹ Cot este de regional NATO când la alianță participă state precum Grecia și Turcia care nu sunt nord-atlantice?

² A se vedea art. 2 paragraf 5 și 7, art. 5, art. 50.

³ Prevăzută în articolul 53 din Cartă.

⁴ Referitor la carantina aplicată Cubei în anul 1962 de americani, majoritatea specialiștilor au calificat acest incident ca o acțiune coercitivă.

⁵ Prin forță, în sensul cel mai larg, se înțelege, în acest caz, mijlocul de presiune de care dispune o organizație pe care și l-a asumat contra unui stat-membru care nu se achită de obligații ori a unui oricare alt stat care nu se achită de îndatorirea sa de a respecta pacea și securitatea internațională. Noțiunea de forță nu se limitează la forța armată, ci are un sens larg care include atât acțiunile militare cât și presiunile economice, politice sau de altă natură, îndreptate împotriva independenței politice ori integrității teritoriale a unui stat, precum și păcii ori securității internaționale. Acțiunea militară este cea mai gravă formă de folosire a forței în scop agresiv sau de combatere a agresiunii.

⁶ Spre a asigura acțiunea rapidă și eficace a Organizației, membrii săi conferă Consiliului de Securitate responsabilitatea principală pentru menținerea păcii și securității internaționale – art. 24 din Cartă.

⁷ Conform art.10 din Cartă: “Adunarea generală poate discuta orice chestiuni sau cauze care intră în cadrul prezentei Carte sau care se referă la puterile și funcțiile vreunui dintre organele, prevăzute în prezenta Cartă și sub rezerva dispozițiilor Articolului 12, poate face recomandări Membrilor Națiunilor Unite sau Consiliului de Securitate ori Membrilor Organizației și Consiliului de Secu-

ritate on orice asemenea chestiuni sau cauze”.

⁸ Deci, se face distincție ontre folosirea forței armate on scopuri militare și cea on scopuri de poliție.

⁹ Carta ONU prevede și sancțiuni disciplinare ompotriva statului care violează legalitatea internațională, contond on suspendarea lui din exercitarea drepturilor și privilegiilor ce decurg din calitatea de membru ONU și chiar excluderea din organizație. Pe longă sancțiunile prevăzute on cartă, statelor care violează normele dreptului internațional li se pot aplica măsuri de controngere de către tribunalele arbitrale sau jurisdicționale.

¹⁰ Capitolul VII din Carta ONU.

¹¹ Au existat cazuri cond statele membre ale ONU au sesizat Consiliul de Securitate fără a invoca acest articol. De exemplu, Australia, sesisează Consiliul la data de 30.07.1947 că ostilitățile dintre Olanda și Indonezia constituie, după aprecierea sa, o oncălcare a păcii, conform articolului 39 din Cartă.

¹² Articolul 48, paragraful 1, din Cartă dispune că: “Măsurile necesare executării hotărârilor Consiliului de Securitate on scopul menținerii păcii și securității internaționale vor fi luate de toți membrii Națiunilor Unite sau de unii dintre ei, după cum va stabili Consiliul de Securitate”, iar articolul 53 prevede că: “1. Consiliul de Securitate va folosi, acolo unde este cazul, asemenea acorduri sau organisme regionale pentru aplicarea acțiunilor de constrongere sub autoritatea sa”.

¹³ Măsurile de constrongere din această categorie sunt prevăzute on art. 41 din Cartă și ele pot să cuprindă ontreruperea totală sau parțială a relațiilor economice și a comunicațiilor feroviare, maritime, aeriene, poștale, telegrafice, prin radio și a altor mijloace de comunicație, precum și ruperea relațiilor diplomatice.

¹⁴ Art. 42 din Cartă conferă posibilitatea Consiliului de Securitate să treacă la folosirea forței armate ompotriva statului agresor, ontreprinzond cu forțe aeriene, maritime sau terestre, orice acțiune pe care o consideră necesară pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale. Această acțiune poate cuprinde demonstrații, măsuri de blocadă și alte operațiuni, executate cu forțele aeriene, martime sau terestre ale membrilor Națiunilor Unite.

¹⁵ On anul 1956, Uniunea Sovietică a invocat articolul 42 on criza Suezului, propunond Consiliului de Securitate să autorizeze membrii ONU, on special URSS și SUA, să trimită forțe aeriene și navale, unități terestre, voluntari, instructori militari și să acorde Egiptului și alte forme de asistență.

¹⁶ Ontrucot dreptul islamic interzice militarilor să atace obiective civile, on special femeile, copiii și bătranii, țările islamice au condamnat Irakul pentru aceste acte barbare.

¹⁷ Detalii on legătură cu modul de constituire a forțelor armate de către Consiliul de Securitate și a celorlalte misiuni militare, a se vedea : I. Cloșcă, *Conflictele armate și căile soluționării lor*, Editura Militară, București, 1982, p.276.

¹⁸ Acest articol dispune: “1. Atot timp cot Consiliul de Securitate exercită funcțiile care-i sunt atribuite prin prezenta Cartă, on privința unui diferend sau a unei situații Adunarea Generală nu trebuie să facă nici o recomandare cu privire la acel

diferend sau situație, numai dacă Consiliul de Securitate i-ar cere aceasta“.

¹⁹ Doc. ONU A/Rez 377/V/ 3 noiembrie 1950.

²⁰ Sau Rezoluția Dean Acheson, după numele inițiatorului, Secretarul Departamentului de Stat al SUA.

²¹ Adunarea extraordinară de urgență poate fi convocată fie la cererea Consiliului de Securitate prin vot afirmativ a nouă membri oarecare, fie a majorității calificate de 3/4 a membrilor Adunării. Prin această Rezoluție au fost create: o Comisie de observare a păcii și o Comisie de măsuri colective.

²² On acest sens, Rezoluția recomandă statelor-membre ONU de a crea un cadrul forțelor lor armate “elemente astfel pregătite și echipate pentru a putea pune cu promptitudine....la dispoziția Națiunilor Unite detașamente sau unități, la recomandarea Consiliului de Securitate sau a Adunării Generale“.

²³ Alain Gandolfi, Le rôle du Conseil de Sécurité de l'ONU dans le règlement des conflits internationaux, on “Notes et Etudes Documentaires“, No.3115 din 28 august 1964, p.33.

²⁴ On baza unei inițiative a României din 1973 privind “Creșterea rolului Națiunilor Unite în menținerea și consolidarea păcii și securității internaționale, dezvoltarea cooperării între toate națiunile și promovarea regulilor de drept internațional în relațiile dintre state (Doc. ONU A/8792) a fost creat Comitetul Special pentru Carta Națiunilor Unite și pentru întărirea rolului organizației, compuse din 47 de state.“

²⁵ Forța de urgență creată on baza acestei rezoluții nu se baza pe articolul 43 din Cartă, Capitolul VII, ci pe Rezoluția 377/V din 3 noiembrie 1950. Comandantul-șef al forțelor era desemnat de Adunarea Generală și avea mandatul ca, on consultare cu Secretarul General al ONU, să recruteze ofițeri. Restul trupei era pus la dispoziție de statele-membre ale ONU, altele decot membri permanenți ai Consiliului de Securitate.

²⁶ Doc.ONU A/A.C.182/L 2 din 2 februarie 1976, p.61.

²⁷ Doc. ONU A/PV/2231 din 23 septembrie 1974, p.81.

²⁸ Cunoscut sub denumirea de Peace Keeping Operations.

²⁹ On practica ONU au fost oncheiate de către Secretarul General, patru categorii de acorduri: 1. Onre Națiunile Unite și statele care au pus la dispoziție trupe; 2. Onre Națiunile Unite și statele pe teritoriul cărora au fost amplasate forțe de menținere a păcii; 3. Onre Națiunile Unite și diverse state privind aspectele conexe, precum dreptul de tranzit sau survol, aprovizionare ș.a.; 4. Pentru plata indemnizației victimelor operațiunilor forțelor ONU, atot pentru daunele produse de trupele respective, cot și pentru prejudiciile aduse acestora.

³⁰ Acestea constituie cea de-a treia generație de forțe armate, create ad-hoc pe baza unor rezoluții ale Consiliului de Securitate.

³¹ V. Michael Hoffman, Război, pace și conflict armat intervențional: rezolvarea paradoxului păcii impuse, on RRDU, nr.1 (19), 1998, p.28-32.

³² Pentru detalii, a se vedea, Ionel Cloșcă, Le droit international humanitaire a l'aube du troisième millénaire, on vol. The Humanitarian issues at the turn of

the century and of the millenium, București, 1998, p.44-47.

³³ Asevedea Cornelio Sommaruga, Acțiune militară și acțiune umanitară, on R.R.D.U. nr. 4 (189), 1997, p.3-5; Cornelio Sommaruga, Mișcarea internațională a Crucii Roșii și Semilunii Roșii și sfidările actuale la adresa umanității, on RRDU nr. 1 (19), 1998, p.3-5; Cornelio Sommaruga, Onvătămintele dintr-un “război al valorilor”, on RRDU nr. 3 (27), 1999.

³⁴ Somalia.

³⁵ Ex-Iugoslavia.

³⁶ Operation des Nations-Unies au Congo.

³⁷ Rezoluția 45/100/ din 14 decembrie 1990.

³⁸ Lege privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului

Prezentat: mai 2007

Recenzent: Oleg BALAN, doctor în drept, conferențiar universitar